

Redengevende omschrijving agrarische schuur

Roosendaalseweg 33 te St. Willebrord
gemeente Rucphen

Martijn de Jong, MA

Objectgegevens

Adres : Roosendaalseweg 33 te Sint Willebrord
Postcode : 4711 RR
Plaats : Sint Willebrord
Gemeente : Rucphen
Kadastraal : Rucphen, sectie U, 1186

Algemene gegevens

Oorspronkelijke functie : agrarische schuur
Huidige functie : schuur
Bouwjaar : XXA
Bezoekdatum : 26 oktober 2018

Monumentenhuis Brabant B.V.
Markt 9
4931 BR Geertruidenberg
www.monumentenhuisbrabant.nl
T. 0162-511833
E. info@monumentenhuisbrabant.nl

Monumentenhuis Brabant B.V. aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen.

Beschrijving

Situering, geschiedenis en hoofdvorm

Het dorp Sint Willebrord ligt in de gemeente Rucphen. De gemeente Rucphen bestaat naast Sint Willebrord uit de kernen Rucphen, Sprundel, Schijf en Zegge. Sint Willebrord is de jongste kern binnen de gemeente. De eerste officiële vermelding ervan is teruggevonden in documenten uit 1636. De eerste inwoners zullen zich er rond 1600 gevestigd hebben. De oudere naam van het dorp is 't Heike en zo wordt het in de volksmond nog steeds genoemd. De naam komt voort uit het feit dat het een heidenederzetting was. De slechte heidegronden waren amper geschikt voor agrarisch gebruik, waardoor de inwoners hun kost verdienden met het vlechten van manden en binden van heibezems. De bestaansmiddelen waren gering, de inwoners arm en kregen als volk een slechte naam. In het vijfde deel van het *Aardrijkskundig Woordenboek der Nederlanden 1839-1851* wordt er het volgende over geschreven: 'De bewoners zijn het zogenaamde Heikensvolk, meestal in hutten wonende, en in den gehelen omtrek niet ter goeder naam en faam staande. Zij generen zich voornamelijk met mandenmaken, bezembinden, mosvisschen, arbeiden, beestenvillen en zandwasschen hebbende eenigen kar en paard, waarmede zij wit zand rondventen, en daaronder verborgen somtijds te Breda en elders gestolen voorwerpen gaan verkoopen, want niet zelden rigten zij op eenigen afstand van hun verblijf dieverijen uit; hoewel deze misdaden voorheen meer dan thans door hen bedreven werden, zoodat menigeen der vroegere bewoners van dit gehucht zijn leven op het schavot geëindigd heeft'.

In 1841, toen de nederzetting zo'n 500 inwoners telde, werd een eigen parochie gesticht en een eigen kerk gebouwd. De kerk werd toegewijd aan Sint Willibrordus, waar ook het dorp naar werd vernoemd, omdat de oude naam geassocieerd werd met armoede en diefstal. Er werd in 1842 een maatschappij opgericht tot verbetering van de toestand van de bewoners. zo werd in 1844 24 hectare heidegrond ter ontginning aangekocht door de bewoners. Gedurende de twintigste eeuw is Sint Willebrord uitgegroeid tot het grootste dorp binnen de gemeente.

Ten noorden van de dorpskern liep van oudsher een rechte verharde weg van Roosendaal naar Breda. Deze weg liep ten zuiden van, maar evenwijdig aan de spoorweg tussen Roosendaal en Breda. Ten zuiden van de verharde straatweg werden vanaf het midden van de negentiende eeuw landbouwgronden ingericht met wegen of paden haaks op de verharde straatweg. De weg van Roosendaal naar Breda groeide uit tot een autosnelweg en vormt de huidige A58. De Roosendaalseweg werd een parallelweg langs deze snelweg. In het laatste kwart van de twintigste eeuw werd een viaduct aangelegd over de snelweg, zodat de ontsluiting van het dorp via de Poppestraat en het verkeer van de snelweg elkaar niet meer hoefden te kruisen. Door de aanleg van dit knooppunt werd de Roosendaalseweg omgelegd, waardoor de huidige situatie is ontstaan.

In het gebied ten noord van de dorpskern en ten zuiden van de A58 is aan de omgelegde Roosendaalseweg, ten westen van de Poppestraat, een kleine langgevelboerderij gelegen met een daarachter gelegen agrarische schuur. De boerderij verschijnt rond 1910 voor het eerst op de historische topografische kaart. Op de kaart van 1937 staan er behalve de boerderij ook twee bijgebouwen ingetekend, waaronder waarschijnlijk ook de huidige agrarische schuur. De boerderij is inmiddels geheel verbouwd tot woonboerderij. Aan drie zijden is de schuur uitgebreid met eenlaagse

stallen.

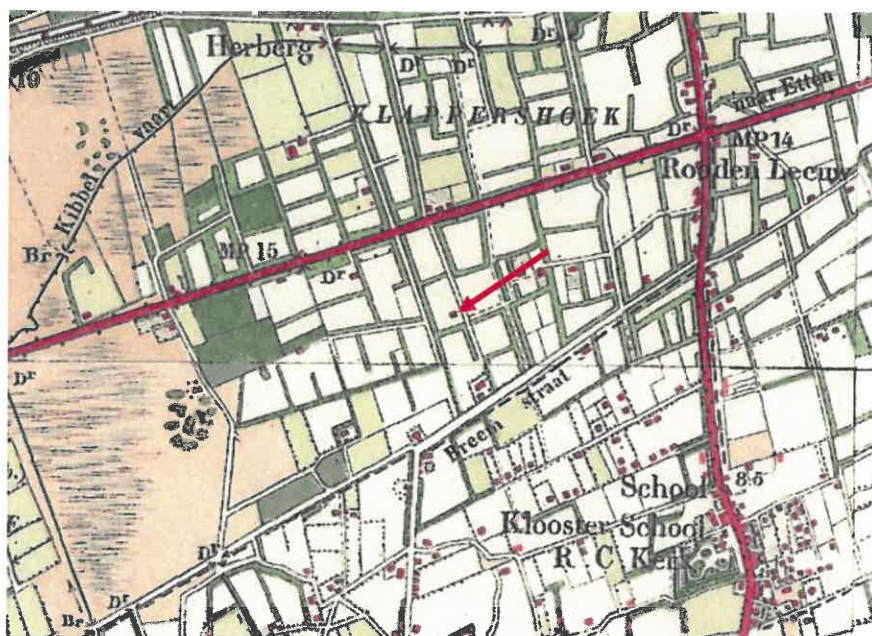
Dit rapport heeft als doel de cultuurhistorische waarden van de schuur in beeld te brengen. De aangebouwde stallen zijn niet van cultuurhistorische waarde en zullen daarom niet in de beschrijving worden opgenomen.

Luchtfoto van Sint Willebrord en omgeving. De rode pijl markeert de locatie van de boerderij. Bron: Google Maps.

Luchtfoto van de Roosendaalseweg 33 en omgeving. De rode pijl markeert de locatie van de boerderij. Bron: Google Maps.

Historisch topografische kaart, 1911. De rode pijl markeert de locatie van de boerderij Roosendaalseweg 33. Bron: topotjdreis.nl

Uitsnede van historisch topografische kaart, 1911. De rode pijl markeert de locatie van de boerderij Roosendaalseweg 33. Bron: topotjdreis.nl

Uitsnede van de topografische kaart uit 1937. De rode pijl markeert de locatie van het boerderijcomplex met agrarische schuur. Bron: topotijdreis.nl

Topografische kaart, 1980. De nieuwe situatie met de aanleg van het viaduct en knooppunt. De rode pijl markeert de locatie van de schuur. Bron: topotijdreis.nl

De oorspronkelijke langsdeelschuur is gebouwd vanuit een rechthoekige plattegrond. De schuur telt een bouwlaag en een kap en heeft een zadeldak met wolfseinden. Het dak is overwegend gedekt met gesmoorde muldenpannen, aangevuld met rode muldenpannen. De schuur is opgetrokken in schoon metselwerk van rode baksteen, gemetseld in kruisverband en met een oorspronkelijk kalkhoudende voeg.

Voorgevel

In de beschrijving wordt gebruik gemaakt van de termen voor, links, achter en rechts bekeken vanaf de voorgevel. Met voorgevel wordt in dit rapport de gevel bedoeld die evenwijdig aan de Roosendaalseweg is gelegen.

De voorgevel van de schuur is relatief recent gereinigd en opnieuw gevoegd met een grijze cementvoeg. In de gevel bevinden zich v.l.n.r. drie betonnen 6-ruits stalramen, een getoogde vernieuwde loopdeur met 4-ruits raam en onder een segmentboog van dubbele rollagen. Rechts van de deur nogmaals een 6-ruits betonnen stalraam. Tussen het derde stalraam en de deur bevindt zich een houten hooiluik onder aangekapt dak met gesmoorde en rode muldenpannen. Het huidige hooiluik is verbreed en vernieuwd, maar bevindt zich op de plaats van een ouder hooiluik. De gevel wordt beëindigd met een zinken mastgoot. Drie smeedijzeren staafankers markeren de achterliggende balklaag.

Voorgevel.

Detail voorgevel.

Detail voorgevel.

Hooiluik. De dagkanten tonen sporen van verbreding van de gevelopening.

Linkerzijgevel

De linkerzijgevel is nog grotendeels authentiek, op enkele kleine inboetingen na en de gaten waarin de balken van de aangebouwde stal zijn gelegd. Het metselwerk is nog voor het merendeel voorzien van een witte kalkvoeg. Rechts in de gevel bevindt zich de deeldeuropening onder een rollaag en een later aangebrachte stalen latei. Links van de deeldeuropening bevindt zich een staafanker in het metselwerk. De deeldeuren zijn houten opgeklampte deuren, mogelijk nog uit de bouwtijd, maar in elk geval opgehangen aan de oorspronkelijke duimen. Vanaf de buitenzijde is het geveldeel zichtbaar dat zich boven het dak van de aangebouwde stal bevindt. Langs de dakranden zijn vier muurankers zichtbaar en een gesmeerde cementzoo.

Deeldeuren.

Metselwerk linker zijgevel.

Detail deeldeuren met stalen latei.

Peervormige duim.

Linkerzijgevel vanaf buiten gezien.

Achtergevel

De gemetselde achtergevel van de oorspronkelijke schuur is met het bouwen van de omringende stal verwijderd en bestaat nu uit verschillende houten wanden.

Voormalige achtergevel van de schuur, nu bestaande uit houten delen.

Detail voormalige achtergevel.

Rechterzijgevel

De rechterzijgevel is deel zwart met wit gepleisterd toen de varkensstal is aangebouwd. Het metselwerk in kruisverband daarboven is nog voorzien van een witte kalkvoeg. In de gevel bevinden zich twee later aangebrachte, en inmiddels dichtgezette deuropeningen. Links in de gevel bevinden zich drie kleine openingen onder kleine keperboog, waarvan de functie onduidelijk is. Bij het aanbouwen van de varkensstal is waarschijnlijk een deel van het metselwerk onder het dak van de nieuwe stal opnieuw ingeboet met gebruik van de oude steen en cementhoudende voegmortel. Op de rechthoek van de gevel is het metselwerk gedeeltelijk aangeheeld met kalkzandsteen. Boven in de gevel bevinden zich vier muurankers waarmee de gordingen aan de gevel zijn verankerd.

Rechterzijgevel.

Rechterzijgevel.

Openingen met keperboog in het metselwerk.

Detail rechterzijgevel met oud metselwerk onder en vernieuwd metselwerk boven.

De rechterzijgevel vanaf buiten gezien.

Interieur

In dit rapport wordt steeds gebruik gemaakt van de termen voor, links, achter en rechts bekeken vanaf de voorgevel.

De draagconstructie van de schuur bestaat uit drie houten moerbalken op dragende muren, ondersteund door standvinken met gemetselde en deels gecementeerde poeren. De standvinken zijn nog deels voorzien van schoren. Over de lengte van de schuur zijn de standvinken met elkaar verbonden middels gebintkoppelbalken met schoren. De stijlen, schoren en gebintkoppelbalken zijn met elkaar verbonden door middels van pen-en-gatverbindingen. De huidige constructie bestaat uit een samenstelling van deels hergebruikte onderdelen. De verdiepingsvloer is geheel vernieuwd. In de schuur zijn vanaf het laatste kwart van de twintigste eeuw verschillende kleinere ruimtes gecreëerd d.m.v. tussenwanden. De kapverdieping is bereikbaar door middel van een houten steektrap. Openingen in het stuc- en metselwerk rechts van het hooiluik lijken te wijzen op de vroegere aanwezigheid van de vloer, mogelijk van een tasruimte.

Links: standvink met gebintkoppelbalk. Rechts: het voorste gedeelte van de schuur naar de achtergevel gezien.

*Het voorste gedeelte van de schuur naar de voorgevel/
linkerzijgevel gezien.*

Links: steektrap naar de kapverdieping. Rechts: balkgaten in de voorgevel.

Hooiluik vanaf de binnenzijde gezien.

Het eerste gebint (vanaf de deeldeuren gezien) heeft nog één schoor. Zowel de stijl als de schoor zijn voorzien van een gehakt telmerk III. Aan de dikte en verschillende openingen te zien is de moerbalk geen echte moerbalk, maar een hergebruikt onderdeel. Ook lijkt de stijl recht te zijn afgezaagd. Wel is de balk op twee plaatsen voorzien van een gehakt telmerk III. Ter hoogte van de houten achtergevel van de schuur bevindt

zich nog een loshangende schoor zonder stijl, maar met opening voor een stijl in de balk.

Stijl met telmerk III.

Schoor met telmerk III.

Moerbalk met sporen van hergebruik en telmerk III.

Niet functionele schoor t.h.v. de achtergevel.

Het tweede gebint heeft twee schoren, maar van verschillende lengte en verschillende openingen waar ook schoren gezeten zouden kunnen hebben. Op de stijl en korte schoor zijn de gegutst telmerken II aangetroffen. Ook hier uiterst links in de moerbalk een schoor. Ook deze moerbalk lijkt eerder een andere functie te hebben gehad en ook hier lijkt de gebintstijl te zijn afgezaagd.

Links: detail gebintstijl met schoren en gebintkoppelbalk. Rechts: gebint met telmerk II.

Schoor met gegutst telmerk II.

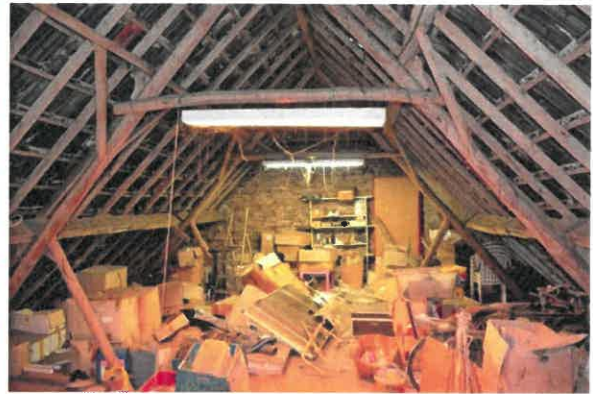
Stijl met gegutst telmerk II.

Van het derde gebint is alleen de stijl zichtbaar in een van de later aangebrachte kamers. Ook deze stijl heeft ongelijke schoren. Hierop zijn geen zichtbare telmerken aangetroffen.

Links: derde standvink in een van de later aangebrachte ruimtes. Rechts: detail standvink met ongelijke schoren.

De kap is een sporenkap en bestaat uit drie rondhouten A-spanten. Voor de gordingen zijn houten balken van elders hergebruikt. De rondhouten spantdelen zijn door middel van spijkers met elkaar verbonden. De spanten hebben rechtgezaagde schoren, die eveneens met spijkers zijn bevestigd. Sporen en pannenlatten zijn vernieuwd. Op het middelste spant is een gegutst telmerk II aangetroffen.

Links: sporenkap met A-spanten. Rechts: sporenkap met A-spanten.

Detail verbinding spant met gordingen.

Detail spant met telmerk II in het spantbeen.

Detail gording met sporen van hergebruik.

Noemenswaardig is de gedeeltelijke houtconstructie in het staldeel links van de hierboven beschreven schuur. Daar rust de kapconstructie op twee standvinken, waarvan een standvink met een gegutst telmerk IIII. Ook deze stijlen zijn verbonden met gebintkoppelbalk met schoren en is ter plaatse van de garagedeur afgezaagd.

Gedeeltelijke houtconstructie in de stal links van de schuur.

Gedeeltelijke houtconstructie in de stal links van de schuur.

Detail gebintstijl met telmerk IIII.

Waardering

Deze waardering is opgesteld aan de hand van de waarderingscriteria voor bouwkunst van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed.

Cultuurhistorische waarden

De schuur is cultuurhistorisch van belang als uitdrukking van de sociaaleconomische en agrarische ontwikkeling van Sint Willebrord.

Architectuur- en kunsthistorische waarden

De schuur is van waarde vanwege de hoofdvorm, samengestelde en houtconstructie die op traditionele wijze en met lokale en hergebruikte materialen is gebouwd.

Situationele en ensemblewaarden

De schuur is van betekenis als onderdeel van het boerderijcomplex in het agrarisch gebied ten noorden van het dorp Sint Willebrord en ten zuiden van de huidige A58. De schuur vormt een ensemble samen met de boerderij en de kleinere schuur rechts van de boerderij.

Gaafheid en herkenbaarheid

De schuur is van enige waarde vanwege de relatieve gaafheid van de hoofdvorm en herkenbaarheid als agrarisch bijgebouw. Door de later aangebouwde stallen is de gaafheid van het exterieur enigszins aangetast. De houten draagconstructie is door latere wijzigingen ook enigszins aangetast en incompleet, maar nog wel waardevol. De rondhouten kapconstructie is nog goeddeels gaaf bewaard gebleven.

Zeldzaamheid

Er is geen sprake van zeldzaamheid.

Aanbeveling

Bij een eventuele herbestemming tot woonfunctie is het aan te bevelen de belendende stallen te slopen, maar met zorgvuldigheid voor de historische schuur. De historische houtconstructie dient zoveel mogelijk gerespecteerd en behouden te worden. Ontbrekende delen kunnen nieuw worden aangebracht. Het is aan te bevelen het onderscheid tussen oud en nieuw zichtbaar te laten. Daarnaast is het van waarde het 'verhaal' van de verschillende fasen zichtbaar te houden. Dat kan door bijvoorbeeld de wit met zwarte afwerkingen op de oorspronkelijke buitengevel, na amovering van de omringende stallen, zichtbaar te laten. Daarmee blijft de huidige situatie afleesbaar. Omdat de achtergevel is verdwenen is hier ruim voldoende gelegenheid voor extra daglichttoetreding. Hierdoor kunnen de bestaande gevelopeningen in de andere gevels behouden blijven, zonder daar nieuwe openingen aan toe te voegen.